

Motion till riksdagen 2017/18:685

av **Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)**

med anledning av prop. 2017/18:14 Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklade nationella prov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett systematiskt kvalitetsarbete för likvärdig betygsättning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett informationsmaterial som tydliggör betydelsen av att särskilt beakta de nationella proven vid betygsättning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en prövoverksamhet med centralt rättade prov av nationella examinatorer och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för att stävja fusk på de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att elever med funktionsnedsättning har tillgång till särskilda hjälpmedel på de nationella proven, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Syftet med de nationella proven är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygsättning samt ge underlag för i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå. Som ett steg för att stärka kunskapsresultaten i den svenska skolan och tidigare upptäcka elever som halkat efter införde alliansregeringen fler nationella prov, bl.a. i årskurs 3. Den 11 februari 2015 slöt Alliansen en överenskommelse med regeringen om att se över de nationella provens omfattning, effekter och syfte med målet att i ökad utsträckning gå mot digitalisering

och därigenom central rättning. Mot bakgrund av detta välkomnar Alliansen propositionen.

Utveckla de nationella proven

Provbetyget på det nationella provet baseras på ett eller flera delprov som ofta genomförs vid ett enstaka tillfälle. Ett nationellt prov kan i dag av tidsskäl, och då vissa kunskapskrav inte låter sig prövas i ett nationellt prov (exempelvis interaktion med andra), inte pröva hela innehållet i en kurs- eller ämnesplan utan endast delar av det. Dessa delar väljs och prövas ut så att de ska ge bästa möjliga bild av elevens kunskaper i ämnet. Provbetyget ger i dagsläget endast information om elevens samlade kunskapsnivå i förhållande till det som provet prövar.

Alliansen anser att det är dags att utveckla de nationella proven innehåll och roll för att de ska kunna ge en bättre och mer rättvisande helhetsbild av elevens samlade kunskaper i förhållande till ämnets kunskapsmål. Proven bör också utvecklas så att de är jämförbara över tid och på ett bättre sätt ska kunna verka som stöd för uppföljning av de svenska elevernas kunskapsresultat. Alliansen vill därför att regeringen initierar en utredning med målet att föreslå förbättringar av de nationella proven så att de så långt det är möjligt ger en helhetsbild av elevens kunskaper i förhållande till målen i ämnet och blir jämförbara över tid.

Ett systematiskt kvalitetsarbete

De nationella proven ska utgöra ett stöd vid betygsättningen. Lärare kommer även fortsättningsvis att beakta resultat på egna prov, uppgifter och annat när de sätter betyg. Alliansen vill framhålla vikten av att alla skolor har ett systematiskt kvalitetsarbete för att säkerställa en likvärdig betygsättning. Det kan exempelvis handla om olika samarbeten mellan lärare och skolor där man arbetar med sambedomning och för en kontinuerlig dialog om betygsättningen. Alliansen vill därför att regeringen säkerställer att Skolverket fortsätter att verka för att stötta och följa upp processer som syftar till en likvärdig bedömning på landets skolor.

Betydelsen av att särskilt beakta de nationella proven vid betygssättning

Enligt Skolinspektionen finns det systematiska skillnader i hur mycket de nationella proven väger in i betygsättningen. Skolverket framhåller att det generellt finns en stor variation mellan skolenheterna när det gäller skillnader mellan provresultat och slutbetyg. Regeringen framhåller att ”En del lärare låter proven vara helt styrande för betygen medan andra lärare bara ser dem som ett bedömningsunderlag bland andra” (prop. 2017/18:14 s. 14), vilket också talar för ett behov av att förtydliga de nationella proven betydelse i förhållande till betygsättningen.

Alliansen vill därför att regeringen uppdrar till Skolverket att ta fram ett informationsmaterial till skolor som tydliggör betydelsen av formuleringen ”särskilt beaktas”.

En prövoverksamhet med centralt rättade prov

Den 12 maj 2016 uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande regeringen att återkomma med ett förslag om att införa digitala nationella prov med rättning av utomstående, nationella examinatorer. I propositionen skriver regeringen i en kommentar till tillkännagivandet att så inte är aktuellt: ”Att däremot införa ett system med centralt rättade prov av nationella examinatorer eller ett särskilt bedömningsinstitut, så som riksdagen pekar på, skulle dock enligt regeringens mening innebära ett traditionsbrott, inte minst när det gäller tilliten till lärarkåren och lärarnas förmåga att göra kvalitativa bedömningar” (prop. 2017/18:14 s. 21).

Skolinspektionens granskningar visar att lärare som rättar sina egna elevers provsvar tenderar att göra generösa bedömningar och sätta relativt sett höga provbetyg. Alliansen instämmer i att det system som föreslås, att de nationella proven ska rättas av någon annan än den undervisande läraren, sannolikt kommer att innebära en förbättring av problematiken, vilket också är Skolinspektionens syn. Alliansen står dock kvar vid tillkännagivandet om rättning av utomstående nationella examinatorer. Ett sådant system skulle inte bara säkerställa en likvärdig nationell bedömning utan också lätta på lärarnas arbetsbörda. Då resultaten på de nationella proven inte enskilt ska vara en grund för lärarens betygsättning innebär inte heller ett sådant system någon inskränkning vad gäller tilliten till lärarkåren och lärarnas förmåga att göra kvalitativa bedömningar. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag om en prövoverksamhet med centralt rättade prov av nationella examinatorer. Skulle det efter utvärdering visa sig att rättning av utomstående nationella examinatorer på ett bättre sätt når en likvärdig nationell bedömning bör systemet införas i hela landet.

Fusk på de nationella proven

I flera uppmärksammade fall har fusk på de nationella proven uppmärksammats. 9 procent av lärarna uppger i en undersökning, gjord av programmet Uppdrag granskning via Lärarnas riksförbund, att det förekommit fusk vid de nationella proven på deras skola (SVT 15/2 2017). Elever har exempelvis smuglat in mobiler och skickat provfrågor eller svar till varandra, både före och under provet. Alliansen ser allvarligt på det fusk som uppdragats i samband med proven och föreslår därför utökade insatser för att stävja fusket. Regeringen bör därför bemyndiga Skolverket att vidta åtgärder för att stävja fusk på de nationella proven. Det kan handla om allt från att överväga om proven bör skrivas vid ett och samma klockslag till att variera innehållet i proven för att försvåra fusk.

Särskilt stöd

Det är viktigt att elever med olika funktionsnedsättningar får det särskilda och anpassade stöd som behövs för att kunna genomföra de nationella proven. Det handlar inte bara om att få mer tid för att skriva proven utan också om tillgång till särskilda hjälpmedel. Alliansen vill därför att regeringen uppdrar till Skolverket att särskilt följa frågan om särskilt stöd vid de nationella provens utveckling och säkerställa att alla elever får de hjälpmedel som de har rätt till för att kunna genomföra proven.

Christer Nylander (L)

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Aron Modig (KD)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)